

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Dormi Secvre: Vel Cynosvra Professorvm Ac Stvdiosorvm Eloqventiæ,

in qua Centvm Et Viginti Themata Oratoria. Non Solvm Stvdiosis, Sed &
Professoribus eloquentiæ, ac pietatis veræ amantibus utilissima &
pernecessaria explicantur ; Cum Indice rerum atq[ue] verborum locupleti

Tympe, Matthäus

Coloniæ Agrippinæ, 1650

X. Commendatio Philosophiæ.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39015

etiam huic reginæ, ut queat Deo tandem astare, amicta virtutum varietate, splendens auro & margaritis rectè dictorum factorumq;

Vide Chrysoft. Hom. 42. & 43. in Matth. Hom. 82. in Ioan. Hom. 4. de Lazaro. Hom. 2. in Psal. 20. Hom. 4. 11. 24. 60. in Genes. 45. ad Pop. B. Doroth. serm. 11. Euseb. Emiss. Hom. 7. 8. 9. ad Hon. & Hom. 1. de Epiph.

X. COMMENDATIO PHILOSOPHIÆ.

EXORDIUM duces à persona tua extenuatione & *Vide Orat. 6. Pet. Ioan. Perpiniæ. orat. 4. Antonis Mures.* *Quem-* admodum de Carthagine silere, quàm parum se dicere malle bello Jugurthino scribebat Sallustius, ita & mihi hoc tempore de Philosophia, argumento nõ minus fuso, quàm præclaro, breviter dicturo optandum, & multo quidem magis, fuerat, illam omnium disciplinarum alumnam tacito potius consensu comprobare, quàm orationis inæqualitate obscurare. Illum, omnibus alioqui eloquentiæ præsiidiis, quibus Romani Imperii æmulam pro dignitate exornare poterat, abundè instructum, ipsum solum tempus aliò properare monebat, mihi verò, etsi molestissimum sit rerum planè divinarum laudem (quibus prædicandis difficulter, quamlibet in dicendo jejunos, modum invenias) in summas temporis angustias conferre, longè tamen molestius est, quod etiam si tempus datur, adjuncta sint ad hanc rem tanto minora, quantò ad Philosophiam, quam Carthaginem extollendam requiruntur majora.

PROPOSITIO cum captatione attentionis: Dum Philosophiæ honestatis, utilitatis, ac jucunditatis quædam perstringo argumenta, pro vestra, Auditores, consuetudine ac humanitate feceritis, si & amicè, intelligentè, idq; non sine vestro commo- do dicentem attenderitis.

CON-

*Vide Conim-
bricenses in
Libro Phy-
sic. Arist.*

CONFIRMATIONEM, seu totius consequentis Eu-
comii exordium duces à Philosophia definitione, ex qua
se ipsa honestas undequaq; aperiet. Philosophia nihil
est aliud, quam studium sapientiæ. Sapientia verò
est rerum divinarum & humanarum, causarumq;
quibus hæ res continentur scientia. An non hinc
quantum bonum sit Philosophia, videmus? Si hu-
manarum rerum scientiam modò, non etiam divi-
narum nobis promitteret, quis non maximè lau-
dabilem, quis non expetendam prædicaret? nunc
verò utrarumq; & omnium artium est mater.

*Causa effici-
ens Philo-
sophia Deus
est.*

2. *Ejus dignitatem & honestatem docebis ab ejus-
dem antiquitate & origine:* Pleriq; eam à Barbaris,
ad Græcos fluxisse volunt. Nam quemadmodum
quidquid est ferè litterarum & artium, nominib;
(quæ jam usus nostra fecit) id ipsum comprobanti-
bus, à Græcis ad Romanos dimanasse certum est:
ita gravissimorum auctorum testimoniis constat,
Græcos ab Ægyptiis omnium populorum anti-
quissimis artes Mathematicas, & id gen^o alia hau-
sisse: Verum Eusebius Philosophiam cum cæteris
ferè præclarè inventis Hebræis acceptum fert.
Qua in re, Cyrillum aliosq; magni nominis Scri-
ptores ad stipulatores habet. Ut ut sit, certum est,
Philosophiam non modò cum Platone, verum et-
iam Salomone nostro, donum, cum Cicerone in-
ventum Deorum esse, investigatricem cœlestium,
scrutatricem æternorum, & earum certè rerum,
quæ nulli se mortali aspectui aperire dignantur,
nisi eos, quo ad fieri potest, à corporis consortio,
hoc est, affectibus omnibus sejungamus, ac mori
in vita consuescamus. Quod nisi fiat, neminem
rectè philosophaturum Philosophiæ princeps So-
crates jam moriturus disputavit. Hinc & i. Tusc.
ex Platone Cicero totam Philosophorum vitam
nihil aliud nisi mortis commentationem esse affir-
mat: & i. de Divin. eam animi partem, quæ ratio-
nis

*Plato in
Tima.*

his & intelligentiæ particeps est, tum maximè vigere scribit cum plurimum absit à corpore. Philosophum esse, plus est quam hominem esse, quod quam sit plane divinum, ex tanto hominū numero optimi videmq; rarissimi quique testantur, qui superatis cupiditatibus huic uni vitæ magistræ sese devoverunt. Unde præclare Seneca: Deorum immortalium munus est, quòd vivimus: Philosophiæ autem, quod benè vivimus. Itaq; tanto plus nos debere huic, quàm Diis, quanto majus beneficium est bona vita, quam vita, pro certo haberetur, nisi ipsam Dii Philosophiam tribuissent. At ne Soli lumen mutuare videar, verbosius Philosophiæ honestatè comprobare nihil necesse est, præsertim cum ipsam honestatè ac modestiam alumnos habeat.

II. *Locus continebit utilitates Philosophiæ cum necessitate conjunctas, ostendetque quanti referat ad graviores maximè facultates, Theologiam, Jurisprudentiam, & Medicinam, quæ Philosophiæ partibus tanquam fundamentis nituntur, in iis temporis & operæ aliquid atate humanioribus Musis destinata posuisse.* Ac primum se offert LOGICÀ seu differendi subtilitas, quam sive partem, sive instrumentum Philosophiæ dixeris (utrumque enim suo modo dici potest) quoquò te verteris, unicum certè omnium artium, via & ratione tractandarum, modum ac formam adesse vides. Si cuiuscumque generis artes ac disciplinas illustratas, & ad vitæ humanæ usum traductas & accommodatas habemus, nobilis atq; divinæ Logicæ beneficium est. Si de rebus omnibus acutè cogitare, subtiliter interrogare, prudenterque judicare & respondere possumus, nobilis atque divinæ Logicæ beneficium est. Si interpretandis bonorum auctorum consiliis & inventis juventutem erudimus, nobilis atque divinæ Logicæ beneficium est. Si res angustas

Maerob. 7.
Satur.

amplificare, obscuras interpretando explanare, rem universam in partes tribuere, latentem definiendo explicare, ambigua videre & distinguere, quæ fuse disputantur, & liberè, ea particularim & pressè dicere valemus, nobilis atque divinæ Logicæ beneficium est. Denique si, quo homines be-
 stis maximè præstant, id est, ratione, consilio, judicio hominibus ipsis præstamus & antecellimus, nobilis atque divinæ Logicæ beneficium est. Hac armatus *Theologus*, & dispositione, & perspicuitate, ac pondere scholasticam disputationem efficiet nervosiorē & artificiosiorē, ut potens sit exhortari non modò in doctrina sacra, sed eos, qui contradicunt, possit arguere, quod Paulus ad Titum Christiani Doctoris præcipuum esse institutum tradit. *Juriconsultus* nisi se necessariis ad tractanda suæ professionis problemata instrumentis spoliare velit, commune hoc subsidium repudiare nullo modo potest. Hinc Cic. in Bruto suo tribuit quidem multis juris civilis usum, artem verò uni Servio Sulpitio, quod is præter hanc artem omnium artium maximam quasi lucem ad forum & juris cognitionem attulisset: ideo enim quæ ab aliis confusè, ab hoc dilucidè & artificiosè vel respondebantur, vel agebantur. *Medicina* pater Galenus non minus methodica ac dialectica tradendi medicinam via, quàm ipsa scientia suis filiis profuisse videtur. Miramur omnes, neque id injuria, aureum illud Tullianæ eloquentiæ flumen, & ubertatem plane divinam. At quid fuit, quo ille naturam, alioqui optimam, & singularem adjuvit? Fuit, Auditores, cum aliarum, tum huius artis diligens perceptio, quam studiosissimè illum persecutum esse, & res ipsa indicat, & multis locis toti literatorum nationi testatum fecit à puero. Diodorum Dialecticum audivit, hunc admiratus est, hunc dilexit, hunc apud se habitasse, ac domi suæ mortuum sæpius ipse testatur. Ma-

Cap. I.

In Bruto.

LAVS PHILOSOPHIÆ. 35

METAPHYSICÆ dignitas & eminentia ex ejus
 appellationibus nonotescit. Theologia enim, &
 prima Philosophia in scholis dicitur, quia univer-
 sas & primas rerum causas, Deum & intelligenti-
 as considerat: vel dicitur 1. Theologia naturalis,
 quia specialiter tractat de Deo, & rebus divinis,
 quatenus naturali intellectus humani vi intelligi
 possunt. 2. Prima Philosophia, vel quia de primis,
 & communissimis omnium rerum principiis &
 attributis agit, ab eaq; omnes aliæ disciplinæ Phi-
 losophicæ dependent, vel quia primas substantiæ
 specie, ut sunt Deus, Angeli, formæ substantiales,
 explicat 3. Sapientia, quia res à vulgi captu remo-
 tas contemplatur, rerum supremas causas & affe-
 ctiones inquirat, atq; ita hominem verè sapientem
 reddit. 4. Metaphysica, quas transphysica, quòd ea
 tractat, quæ fines & limites Physicæ transcendunt,
 & supra res naturales ordine naturæ seu dignitatis
 sunt collocata. Hæc igitur inter omnes artes & di-
 sciplinas Philosophicas, ceu Domina & regina
 eminet, ejusque cultura animus ad cæterarum
 disciplinarum satus melius ac facilius accipien-
 dos præparat ac disponit. Hæc cæteris tantò di-
 gnior est, quantò Deus creaturis, causæ effectis
 sunt præstantiores.

Artes MATHEMATICAS tanti constat fecisse ve-
 teres, ut ob certitudinem & demonstrationis
 ἀκριβείας solas eas μαθηματικάς. hoc est, disciplinas ap-
 pellarint, utpote in quibus & suos pueros (qui
 eam linguam, qua artes & disciplinæ tradebantur,
 domi à matribus discebant) diligenter ab ineunte
 statim ætate informari volebant, & his velut gra-
 dibus ad altiora Philosophiæ penetralia ascende-
 bant, quibus initiis, qui ad sublimiora præparati
 non erant, ii tanquam inepti, & inutiles auditores
 à sapientiæ magistris illud audire solebant Plato-
 nis ἀμαρτυρήσει μὴ εἰσὶν.

4.
Antiquitas
& dignitas
Physica.

Hac pulchrè
Ioan. Casus
in Comment.
in l. 8. Phys.
Arist. epist.
ad Lect.

PHYSICA in ipso statim Paradiso initium suum cœpit, uti primus generis humani sator, & propagator Adamus testatur: in huius enim conspectu cum Deus omnia animalium genera adduxisset, ipse, quia Physicæ cognitione a Deo erat adornatus, singulorum statim naturas perspiciebat, & pro earum varietate varia & diversa ipsis nomina imponebat. Ab Adamo Philosophia naturalis ad ejus posteros Judæos, à Judæis ad Ægyptios, ab Ægyptiis ad Græcos, à Græcis ad Latinos propagata fuit, & in omnes terrarum oras disseminata. Hinc Salomô, tam præstans solersq; naturæ explorator & interpretis fuit, ut de omnibus rebus, quæ totius universitatis ambitu continentur, sciënter & acutè differere potuerit. Et propterea Hierosolymas, quotidie ex remotissimis locis non modò magna gentium & populorum multitudo confluebat ad audiendam ipsius sapientiam; sed etiam ipsa Regina Sabæ, famæ ipsius celebritate sapientiæq; admiratione allecta fuit, ut longinquo itinere suscepto eum inviseret, & de rebus naturalibus præclarissimè differentem audiret. Si eiusdem utilitate spectemus, multo adhuc magis ipsius præstantia elucebit. Illa namq; pulcherrimum hoc, & amplissimum mundi opificium sibi contemplandum proponit, & ex naturali intuitu, & notitia paulatim nos quasi certis quibusdam gradib⁹ ad ipsius opificis Dei sapientiam, bonitatem, & potentiam infinitam considerandam cognoscendamq; deducit. Illa omnium corporum naturalium tam animatorum, quam inanimatorum, tam cœlestium quàm terrestrium naturas, causas, affectiones, vires, operationes & usus exponit, & describit. Illa artificiosam, & admirandam corporum superiorum cum inferioribus connexionem, harmoniam, & consensionem monstrat, & quomodo ex vario elementorum concursu tot diversæ & ferè infinitæ mixerum formæ

maioriantur & existant, edisserit. Quis nostrum (si quando in Physicorum naturæ opera rimantium scripta incidit) nõ experitur insigniter sæpe se commoveri? Quis inde, nisi plane ferreus, ad collaudandam sapientiam, potentiam, & bonitatem huius tanti Architecti non excitatur? Quis non tantarum rerum explicatione, quas alioqui, propter ignorantiam, ne attendimus quidem, obstupescit, in gratiarum actionem prorumpit? quanta hinc, quanta sit apud Deum moderatio, quantus ordo, eiusdem Dei opera & facta cernentes perspicimus. Vix ulla est vitæ benè beateq; degendæ ratio, vix ulla est ars vitæ humanæ necessaria etiã extra eas, quas verè liberales dicimus, cui nõ plurimum adjumenti conferat Physica. Hinc agricolæ noscunt tempora & loca seminibus apta; hinc paterfamilias futuram caritatem, ut de Thalete proditum est, providet: hinc nautæ ex flatu ventorum vario, ex gradine & nubibus aliisq; ejus generis signis tempestatem vel serenitatem prospiciunt: hinc omnium evidentissimè Medici fructum auferunt uberimum, cum ex Physicis medicina sua sumat principia: hinc etiam non parva sæpe commoditas ad Remp. & vitam civilem redundat. Plutarchus certè gravissimè censuit, eos homines esse perfectos, qui possunt τὴν πολιτικὴν ἰσχύα μιν εἶχει καὶ κατὰ τὴν φιλοσοφίαν. Plato beatas eas asserit esse Respub. quæ ab iis administrantur, qui student, ut quatenus tempora permittunt, & Remp. gerant, & Philosophiæ incumbant.

Herod. lib. x.
 Elian. lib.
 var. lect.

De edu. puer

ETHICA I. magnum adfert lumen studio poëseos & historiarum. Nam in ea theses, in poësi & historia hypotheses tractantur, & egregia virtutum ac vitiorum exempla, nec non illarum præmia, horum pœnæ proponuntur. Accedit quòd Poëtæ, Historici, aliiq; Scriptores multas suis scriptis morales insparserunt sententiâs, quæ sine principiis Ethicæ intel-

*Vbi Ethicus
definit, ibi
Iurisconsultus
incipit.*

intelligi non possunt. 2. Munit viam ad Jurisprudentiam. Nam sicut Medicus sua principia ex Physiologia desumit, ita Jurisconsulto moralis Philosophus fontes suarum legum suppeditat. Quid enim leges aliud sibi volunt, quam quod imperant virtutes, & prohibent vitia, ut propositis præmiis homines ad honestas actiones provocentur, & injectæ pœnæ metu, eorundem audacia coerceatur? 3. Nullus Theologus, atq; adeò nullus Christianus ejus subsidio carere potest. Est enim Methodus assequendi summum bonum: est disciplina nobis arma parans, quibus adversa naturæ, & fortunæ tela obtundere valemus: est medicina morborum animi, regula actionum, magistra virtutum, expultrix vitiorum. III. *Incunditatem* studii Philosophici docebis, 1. exemplo eorum qui postquam se semel illi penitus tradiderunt, neq; rei familiaris curam neq; honorum cupiditate, neq; corporearum voluptatum blandimentis ab eo avocari queunt. 2. Haud scio, an quicquam sit, quod majore titillatione honestissimæ voluptatis animum hominum afficere, majoremq; in admirationem abripere possit, scientia rerum huic studio subjectarum. IV. *Necessitatem* Philosophiæ dices constare ex eiusdem utilitatibus: in specie verò Philosophiæ naturalis necessitatem probabis hisce argumentis. I. Quia nemo potest librum naturæ in quo Deus sese hominibus naturaliter patefecit, rectè legere & intelligere, nisi qui Physicæ est peritus. Hæc enim sola mundum hunc visibilem, qui veluti naturæ liber est, contemplatur. 2. Quia nemo potest naturalem vel Dei, vel sui ipsius cognitionem sibi comparare, nisi in physicis est versatus, cum à cognitione vera creaturarum dependeat vera & naturalis cognitio Dei Creatoris, & nulla alia sit disciplina, quæ de homine, quatenus homo est, agat, præter solam Physiologiam. V. *Facilitatem* huius studii esse

esse vel hinc perspicuam dices: 1. quòd principia sapientiæ unicuiq; homini sint innata. 2. quia à doctissimis jam viris exculca est Philosophia, & dilucidè descripta.

EPILOGUS hortatorius repetet summam argumenta, & reprehēdet eos, qui cūm & temporis & pecuniæ etiam in res perniciosissimas sint profusissimi, hic de temporis jactura & sumptuū inutili profusione & magnitudine, quasi censorii quidam Catones, graviter conquerūtur: in litteras ac præceptores, si denarium quis impendat, talentum reputant: hic ponderant maurum ut aurum, at iidē in lanistas, sicas, cōvivia, canes, & si audire placet, luppas supra quam patitur patrimoniū, alioqui splendidissimum, sunt prodigi. O præclari vestrorum studiorum duces, monitores circumspecti, qui vos helluari, quàm philosophari malunt! Quin vos potius, quotquot adestis humaniorum litterarum cupidi adolescentes, cohortari non intermittim⁹, ut exemplo eorum, quos tota admirata est posteritas, institutoq; majorum huic vos omnium benefactorum matri Philosophiæ excolendos & sanandos detis, neq; vel insidiosis vos voluptatum illecebris, vel levissimorum imperitorumque hominum insulso iudicio, vel deniq; laboris fuga ab eadem vos abduci patiamini.

XI. DE NOTITIA SVI.

EXORDIUM *ab exemplo impiorum Christianorum Gentilium*: Admodum semper anxii ac solliciti fuēre Christiani omnes, qui hoc nomen pietate æquârunt, imò nationes quoque in cæcogentilitatis nubilo caligantes, ut sui notitiam adipiscerentur: illud enim sive Chilonis Spartani, sive Solonis Attici, γνῶθι σεαυτὸν, quod latinè est, nosce te, non Delphiæ duntaxat columnæ inscripserunt, sed ut cœlitus delapsam vocem summa

Vide R. D.
Martini del
Rio ora sex.
de notitia
sui.

Viridarium
Busai, &
orat. Anto-
ni delavati
de suis cogiti-